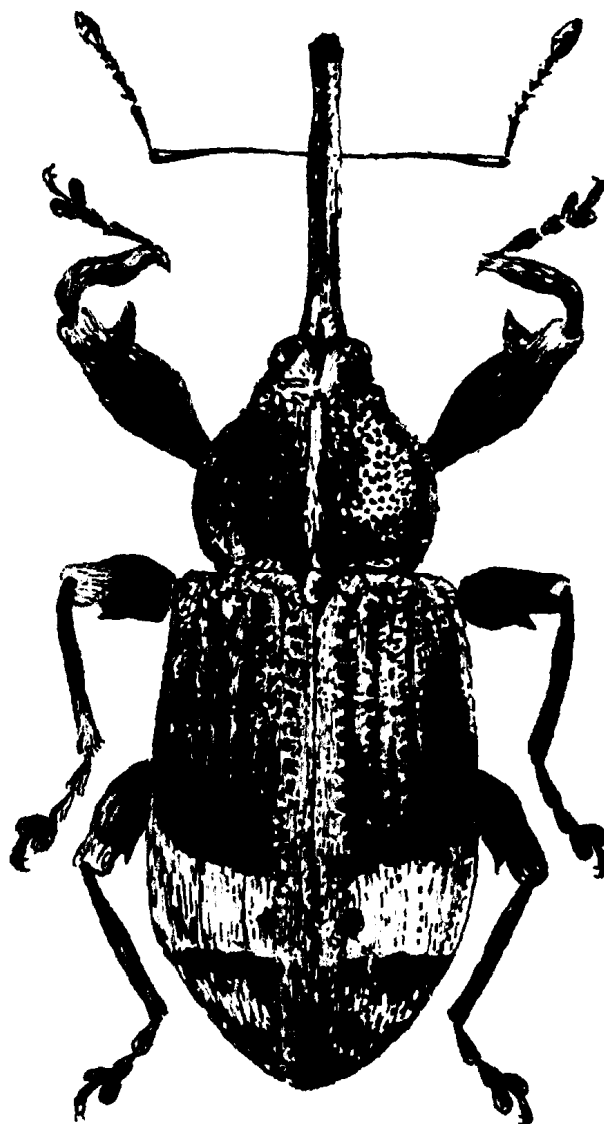

Rovarász Híradó

A Magyar Rovartani Társaság tájékoztatója
53. szám, 2009. március

Tartalom:

Rovarász elődeink — Hirdetés — Sajtófigyelő — Rövid hírek
MRT-hírek

Rovarász Híradó

a Magyar Rovartani Társaság
negyedéves tájékoztatója

A tájékoztatóban megfogalmazott vélemények nem minden esetben tükrözik a Szerkesztőbizottság és a Magyar Rovartani Társaság vezetőségének álláspontját.

A Rovarász Híradót alapította 1989-ben: dr. Nagy Barnabás

Felelős szerkesztő: Haltrich Attila (HA)

Szerkesztőbizottság: Balázs Klára (BK), Jenser Gábor (JG), Mészáros Zoltán (MZ), Merkl Ottó (MO), Nagy Barnabás (NB), Rozner István (RI), Szalóki Dezső (SzD), és Szöcs Gábor (SzG).

Szerkesztőség:
BCE, KeTK, Rovartani Tanszék,
1118 Budapest, Ménesi út 44.
Telefon: 4826219
drótposta: attila.haltrich@uni-corvinus.hu

Magyar Rovartani Társaság (MRT)
1088 Budapest, Baross utca 13.
www.magyarrovartanitarsag.hu
A Magyar Rovartani Társaság célja és feladata a rovaran általános művelése, elsősorban a magyarországi rovarvilág kutatása és vizsgálata, valamint a rovarani ismeretek terjesztése.

Elnökség (2009)

Elnök: dr. Vig Károly
I. alelnök: dr. Merkl Ottó
II. alelnök: dr. Szöcs Gábor
Titkár: Náday László
Szerkesztő: dr. Merkl Ottó
Pénztáros: Szalóki Dezső
Ellenőr: Simonyi Sándor
Jegyző: Rahmé Nikola

Ülések – a nyarat kivéve – minden hónap harmadik péntekén a BCE Kertészettudományi Karán, az „A” épület A/4 termében (Budapest XI., Ménesi út 44), délután 4 órakor.

Illusztrációk

Címlapon: körte-rügylikasztó
(*Anthonomus piri*)

(Rajz: Pataky Ervin)

Szomorú hírrel kezdődik a 2009-es esztendő. Elhunyt Gyuszi bácsi, ahogy Sáringer Gyula akademikust szólították kollégái, barátai, társaságunk egykori elnöke 1978 és 1984 között. Decemberben még a MRT ülésén köszöntöttük, ünnepeltük, és élveztük a tőle megszokott csendes hangján előadott történeteit, az idei első lapszámunkban pedig már halálhírért kell közölnünk a decemberi köszöntővel együtt, amely egyben életútját is részletesen nyomon követi.

De nem csak a MRT, hanem a most március 2-án megalakult Magyar Növényvédelmi Társaság (MNT) is gyászol, hiszen még hetekkel ezelőtt elfogadta felkérésünket, hogy mint a társaság tiszteletbeli tagja kerüljön be az alapító okiratba. De a 2009. évi Növényvédelmi Tudományos Napok plenáris ülésén az előadás megtartását még tavaly nyáron visszautasította, egészségi állapotára hivatkozva.

Az MNT természetesen nem egy „teljesen új” szerveződés, eddig is létezett, mint a Magyar Agrártudományi Egyesület (MAE) egyik alegysége. Most csak annyi történt, hogy „formailag” is független lett. Hogy milyen kapcsolatban áll a MRT-vel? Nagyon is szorosban! Kezdve attól, hogy a két egyesület tagjainak jó része közös (természetesen az Állattani szakosztály), de még a vezetőségükben is találunk átfedést. Arról már nem is beszélve, hogy kissé távolabbról szemlélve, mondjuk a gyomtudományok felől, össze is kevernek bennünket, többször ki kellett javítani a felszólalókat, hogy a Rovartani Társaság nem a MNT Állattani szakosztályához tartozik...

HA

Rovarász elődeink

Sáringer Gyula (1928–2009)

2009. február 17-én, életének 81. évében eltávozott közülünk Sáringer Gyula akadémikus, Gyula bátyánk, Gysuzi bácsi, Tanár úr. Tisztségeit, számos poszton végzett eredményes munkáját, és a sokszor későn érkező, de nagyszámú és jelentős elismerést sok megemlékezés sorolja. Rovarász körökben mindig magától értetődő volt, hogy Sáringer Gyula a „nagy entomológusok” közé tartozik. Azon kevesek közé, akik nemcsak kimagasló és maradandó kutatási eredményekkel büszkélkedhetnek, hanem akik a kutatói életpálya különböző szakaszaiban

természetes érzékkel ismerik fel azokat a szerepeket, amelyekkel egy tudományterületet leginkább szolgálhatnak. Akik nem csupán szakemberek, hanem a tudományos munka ethosának felmutatói.

Életét nyugodt, mértéktartó bölcsesség hatotta át. Kevesen azonosulnak ennyire a hivatásukkal, és képesek mégis távolról szemlélni annak napi súrlódásait. Számunkra, akik tanítványai lehettünk, Tanár úr a szakmai és emberi igényesség mércéjét jelentette. Olyan mércét, melyet önként választ az ember, és amely akkor is ott munkál benne, ha annak etalonja távol van.

Aki ismeri a világunkra való rácsodálkozás örömeit és az emberi szeretet melegségét, tudja, hogy 2009. február 17-én nem csak egy életmű, de egy boldog és teljes élet zárult le.

Markó Viktor

A hazai kísérletes rovarökológia kimagasló kutatója, Sáringer Gyula akadémikus köszöntése¹

Eddig mindig meggyűlt a bajom a naplórírással. Bár sokszor elhatároztam, hogy papírra vetem mindennapjaimat, egy-két hónap után feladtam. Egyetlen, közel három évig tartó időszak kivételtől, ha ezt lehet egyáltalán kivételnek nevezni. Ráadásul ez sem napló a szó szigorú értelmében, sokkal inkább naponta vezetett feljegyzések, ahogyan én neveztem, „Beszélgető füzetek”. 1984 és 1987 között esténként-éjszakánként íródtak keszthelyi kollégiumi szobámban, a fejemben kavargó mondatok, történetek élményével. Bár a „Beszélgető füzetek” lejegyzett párbeszédet sejtetnek, nem azok, sokkal inkább hosszasan hallgatások során magamba szívott ismeretek csodáit. Tudást, példát, emberi tartást és becsületet sugároznak ezek a sorok, valahányszor fellapozom őket. Három éves aspiránsi ösztöndíjam időszakának egyik szellemi kincsét őrzik ezek a füzetek, témavezetőm, Sáringer Gyula professzor úrral gyakran estig tartó beszélgetések lejegyzett emlékeit.

1984 őszétől, az MTA Tudományos Minősítő Bizottság ösztöndíjasaként dolgoztam a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Növényvédelmi Intézetében, professzor úr irányításával. Személye nem volt ismeretlen előttem, hiszen TDK-dolgozatom elkészítésekor tanácsaiért bármikor bekopoghattam irodájába. Ezek a rövid találkozások már akkor is egy kivételes ember képét rajzolták elem. Hallgatóként csodálkoztam, hogy miért nem tart előadásokat? Választ sokáig nem kaptam a kérdésre, bár okát többen sejtették – és számosan tudták is – közülünk.

Viszonyunk alapvetően megváltozott, amikor megkezdődött aspirantúráim. Egy másik világ kezdődött számomra, mintha egy újabb egyetemi ciklusra iratkoztam volna be, ahol azonban egyetlen professzor előadásain vettem részt. Ezek az egyszemélyes előadások rendszerint öt óra után kezdődtek professzor úr dolgozószobájában. Az intézet elcsendesedett, mindenki hazament már, és a csenddel béke és nyugalom költözött az öreg falak közé. Ez a béke megnyitotta a szívet, élesebbé tette az elmét, őszintébbé a szavakat. Megismételhetetlen beszélgetések voltak ezek, bár én inkább csak kérdeztem és hallgattam. Egy addig ismeretlen XX. század bontakozott ki, új

¹ Dr. Sáringer Gyula Magyarserdahelyen (Zala megye), 1928. december 2-án született.

megközelítésben, a tapasztalatok bölcsességén átszűrve, alázattal és tisztelettel szavakba öntve. Sokkal később tudatosodott csak bennem, hogy az elmondott események, történetek mögött mindig az Ember állt, s a számtalan apró mozaikdarab végül egész képpé állt össze, egy nagy ívű életpályává! Egy ki nem mondott eszme hatotta át ezeket a beszélgetéseket, az élet örök igenlése. Számtalan formába tudnánk átfordítani ezt a pár szót, jelentheti a megpróbáltatások türelemmel történő elviselését, az embertársak szeretetét és segítségét, vagy azt a napjainkban nehezen érthető viszonyulást, hogy nincs ellenségem sem a világban, sem az emberek között, senkire sem tudok haraggal gondolni, bármit is tett korábban.

Szavakba alig önthető belső béke sugárzott professzor úrból. Az elemi iskolai neveltetés, a negyedik generációs kántortanító édesapa és a keresztény család öröksége olvasható ki ebből a magatartásból. De ne feledkezzünk meg a gimnáziumi évekről sem! Számos magyar kiválóság életrajzában olvashatjuk, hogy gimnáziumi éveik meghatározóak voltak egész életükre. A kaposvári Somssich Pál Állami Gimnázium tanárai közül öt volt a híres Eötvös Kollégium növendéke. A gimnáziumban a magyar irodalom, a magyar történelem és a különböző nyelvek tanítása sokkal nagyobb teret kapott. Az alapos humánképzés ellenére az ifjú Sáringer Gyula a mezőgazdasági egyetemet választotta. A Magyar Agrártudományi Egyetem Budapesti Osztályára nyert felvételt. Három évet Budapesten, egyet Gödöllőn járt. Kezdetben botanikusnak készült, de Manninger Gusztáv Adolf a rovartan irányába terelte figyelmét, s olyan hatással volt a fiatal egyetemistára, hogy minden idejét a rovartan laboratóriumában töltötte.

Az agrármérnöki oklevelet 1951-ben kapta meg. Ekkor már más szelek fújtak, a politika az oktatásba és a kutatásba is beletenyeredt. Manninger Gusztáv Adolf meghívása a Növényvédelmi Állattani Tanszékre már kevésnek bizonyult a személyzeti vezető elutasító határozatával szemben. Az 1945-ben levontként munkaszolgálatra Németországba hurcolt – és onnan csodával határos módon megmenekült – „káder” múltja elegendő volt, hogy a rendszerváltásig bélyeget süssön rá: „Maga nyugatos volt, emberekkel maga nem foglalkozhat...”. Így az egyetemi oktatói pálya helyett, újra csak Manninger Gusztáv Adolf közbenjárására, az MTA Növényvédelmi Kutató Intézetébe került, mint tiszteletdíjas kutató. A Szelényi Gusztáv vezette Állattani Osztályon már akkor nemzetközileg is elismert kutatók dolgoztak. Jermy Tibor, Bognár Sándor, Reichart Gábor, Nagy Barnabás, Homonnai Ferenc meleg fogadtatása és támogatása határozta meg további tevékenységét. Első kutatási témája Jermy Tibor akadémikussal a burgonyabogár életmódjának feltárása volt. Szelényi Gusztáv pedig az újonc kutató érdeklődését a kabócák taxonómiája felé fordította. Ebben a kettős kötődésben múltak az első évek, a nyarak a kutatóintézet keszthelyi Burgonyabogár Kutató Laboratóriumában a burgonyabogár életmódjának kutatásával, a telek Budapesten, a kabócák vizsgálatával. 1958-ban a keszthelyi laboratórium új, korszerű épületeket kapott, hatalmas üvegházakkal, klímakamrákkal. Ebben a laboratóriumban született meg a magyar kísérletes rovarökológia. Sáringer Gyula fő kutatási témája ebben az időszakban a rovarok nyugalmi állapotainak, illetve a nyugalmi állapotot előidéző tényezőknek a vizsgálata lett. Az eredmények – hús, nagy gazdasági jelentőségű kártevőtaxon nyugalmi állapota és a kiváltó tényezők közötti ok-okozati kapcsolat tisztázása, a kártevő fajok biológiájának megannyi részlete – több száz szakkikkben, könyvfejezetben, sikeresen megvédett kandidátusi és akadémiai doktori disszertációban láttak napvilágot.

1978. január 1-je gyökeres fordulópontot jelentett életpályájában. A Növényvédelmi Kutató Intézet Keszthelyi Laboratóriumát a város bekebelezte, a laboratórium épületeit, az üvegházakat, a kísérleti gyümölcsöskertet a városi tanács kisajátította, a kutatás megszűnt! A Keszthelyen letelepedett hattagú családnak nem volt lehetősége, hogy mindent hátrahagyva felköltözzön Budapestre. Romány Pál, akkori földművelésügyi miniszter Sáringer Gyulát a Keszthelyi Agrártudományi Egyetem Növényvédelmi Intézetébe helyezte át, tudományos tanácsadónak. Oktató továbbra sem lehetett, az ott működő kutatócsoportba került. Szinte a semmiből kellett megteremteni a kísérletes kutatás feltételeit, laboratóriumot építeni. Amíg az új laboratórium elkészült, Balás Gézával, a Kertészeti Egyetem professzorával, három év megfeszített munkája gyümölcsként elkészül a „Kertészeti kártevők” című kézikönyv. Az ezernél több oldalt kitevő munka kéziratának összeállítása, a szerkesztés derékhada és a nyomdába adás már Sáringer Gyulára

maradt, hiszen Balás Géza 1979-ben kórházba került. A két kiadást (1982, 1984) is megért mű akadémiai nívódíjban részesült.

Az új laboratóriumot 1983-ban adták át, s ettől kezdve volt ismét lehetőség kísérletes munkára Keszthelyen. A laboratórium ajtaja mindig nyitva állt az aspiránsok, a szakdolgozatot készítő hallgatók és az oktató kollégák előtt.

1976-ban kezdődött meg a balatoni csípőszúnyog-populációk légi úton történő gyérítése. A Balatoni Intéző Bizottság Sáringer professzort kérte fel, hogy biológusokból, orvosokból, növényvédelmi szakemberekből állítson össze kutatócsoportot, amelynek feladata a különböző hatóanyagokkal végzett kémiai védekezés hatékonyságának vizsgálata volt. Ezzel párhuzamosan azt is ki kellett deríteniük, milyen hatással vannak a különféle permetezések a balatoni élővilágra. A kutatócsoport 2002-ig működött Sáringer Gyula vezetése alatt, s eredményeik alapján olyan környezetkímélő védekezési módszert sikerült kidolgozni, amely alacsony szinten tartja a csípőszúnyog-populációk egyedszámát és környezeti veszélye is lényegesen kisebb, mint a korábban használt technológiáké. Egy biológiai inszekticidet, a *Bacillus thuringiensis* ssp. *israelensis* (H-14 serotype) spóraszuszpenzióját használják napjainkban is a lárvák tenyészőhelyein a fiatal csípőszúnyoglárvák gyérítésére.

Bár nem taníthatott, és katedrát sem kaphatott, tekintélye vonzotta a tanítványokat. Első két aspiránsa külföldi kutató volt. A hetvenes évek közepén az egyiptomi Mohamed Ali, aki a lucernabödével (*Subcoccinella vigintiquatuorpunctata*) végzett vizsgálataiból 1974-ben sikeresen védte meg kandidátusi értekezését, olyan sikerrel, hogy az értekezés angol nyelven az Akadémiai Kiadónál 1979-ben meg is jelent. Őt követte a nyolcvanas években szintén Egyiptomból Hessien A. Boraei, aki a lucernabogár (*Gonioctena fornicata*) életmódját dolgozta fel. Jelen sorok szerzője mellett hét magyar aspiráns készíthetett értékes kandidátusi és PhD disszertációt Sáringer professzor irányítása alatt: Nádasy Miklós a csipkézőbogarak (*Sitona*-fajok), Kondorosy Előd a gabonaféléken élő poloskák, Papiewska-Csapó Anita a káposztalepke (*Pieris brassicae*), Haris Attila a levéldarazsak (Tenthredinidae) taxonómiája, Lucskai Attila a fonálférgek, Keszthelyi Sándor a kukoricamoly (*Ostrinia nubilalis*) témaköréből. Puskás János levelező PhD aspiránsként időjárás- és események prognosztikai célú vizsgálatával foglalkozott. Jómagam *Phyllotreta*-fajokkal végeztem szabadföldi és laboratóriumi vizsgálatokat. Jövömet meghatározó tanácsa volt professzor úrnak, hogy dolgozzam be magam a Kárpát-medencei levélbogarakba. Az MTA Növényvédelmi Kutatóintézetéből hozott szellemi örökség egy apró morzsája volt ez, hiszen a kutatóban volt szokás, hogy a kutatási téma mellé mindenkinek egy-egy rovarcsoportot is választania kellett. Hálás vagyok javaslatáért, hiszen a levélbogarak azóta is számtalan faunisztikai, taxonómiai, a fajok életmódjával kapcsolatos feladattal látnak el.

Az aspiránsok egyéni munkarend és munkatempó szerint dolgozhattak. Mély pedagógiai érzékről tanúskodik, hogy mindenki személyére szabott szabadságot kapott. Soha nem kellett beszámolnom, hogy haladok, eddig mit végeztem, de – biztos vagyok benne – a felmerülő problémáimból, kérdéseimből pontosan tudta, hol járok a kutatásban.

Dolgozószobája falán a legnagyobb magyar entomológusok képei sorakoztak, Sajó Károly, Horváth Géza, Kadocsa Gyula, Jablonowski József, Reichart Gábor, Szelényi Gusztáv, Manninger Gusztáv Adolf, Balás Géza arcképe mellett vékony keretben ott függött az orosz A. S. Danilevszkij, a fotoperiodizmus-kutatás egyik úttörőjének arcképe is. (A fényképek sora azóta Huzián László és a fiatalon elhunyt Szalay-Marzsó László arcképével gyarapodott.) A fényképekről mosolygó nagyságok személye és életműve parancsoló tiszteletet és követendő példát sugárzott. Egyszer a szó Jablonowski Józsefre terelődött, ekkor professzor úr arra az egyszerű, fehérre festett karosszékre mutatott, amelyben ült és büszkén mondta: „Szelényi Gusztáv bácsitól tudom, hogy ez Jablonowski széke volt! Többször akarták bekárpitozni, de nem engedtem. Nagyon szeretem, ... ebben nem lehet aludni!” A kicsiny szoba tömve volt különlenyomatokkal és szakkönyvekkel. A szobába szabad bejárásom volt, s gyakran töltöttem napokat azzal, hogy csemegéztem a rovarügyi világirodalomban. Akkoriban Magyarországon még ismeretlen volt a világháló, nekem a felbecsülhetetlen értékű szeparátumgyűjtemény (több mint tízezer darab) jelentette mindazt, amit napjaink kutatóinak az internet! Mai fejjel már nehezen felfogható, hogy akkoriban, amikor még fénymásoló alig akadt egy-két helyen, mekkora értékkel bírt egy ilyen gyűjtemény. (Értéke napjainkban sem csökkent!)

Így tanultam meg a szakirodalom szeretetét, tiszteletét. Professzor úrnak elvéülhetetlen érdemei voltak az intézeti könyvtár fejlesztésében is. Saját kutatási kerete terhére vásároltatott nemcsak rovarani, de a növényvédelem minden szakágához tartozó könyveket. A könyvtár gyarapodási naplója alapján pontosan nyomon lehet követni, meddig tartott ez a bőkezű időszak.

Számos beszélgetésünk témája volt a könyv, a könyvgyűjtés és a könyvtárak. Egy könyvtár sokkal több volt mindkettőnk számára, mint könyvek egyszerű gyűjteménye, még akkor is, ha csak kisebb magánkönyvtárról volt is szó. A könyv, mint a tudás hordozójának szeretete értékrendjének egyik alappillére volt. Otthoni magánkönyvtára közel hétezer kötetből áll. Intézeti dolgozószobájában őrzött könyvek bejegyzései, ex librisei, ajánló sorai mögött ott sorakoznak a magyar növényvédelem nagyjai; a tulajdonosi bejegyzésekre, széljegyzetekre mintha rákacsintának a falakról a fényképek ezüstjébe fagyott egykori tulajdonosok.

A beszélgetések gyakran terelődtek Németh Lászlóra, s idővel így tárult fel előttem a Németh László-i életmű gazdagsága, mélysége, s ha filozófiáról volt szó, szinte minden alkalommal felbukkantak Teilhard de Chardin gondolatai. Számos esetben fogalmazódott meg, hogy a tolerancia mennyire fontos összetevője egy társadalom gondolati berendezkedésének és az eszmei irányzatok sokasága nemhogy destabilizálná, sokkal inkább szilárdabbá teszi az emberi közösségeket.

Sáringer Gyula 1988-ban töltötte be hatvanadik életévét. Egy futó OTKA pályázatnak köszönhető, hogy nem nyugdíjazták, aktív kutató maradhatott 1990 végéig. A rendszerváltozás minden megváltoztatott körülötte, 1990-ben akadémiai levelező tag, 1995-ben rendes tag lett. 1993-ban választották meg a Pannon Agrártudományi Egyetem rektorának, egyetemi tanári kinevezését 65 évesen kapta meg a rektori kinevezéssel együtt. Az 1998-as országgyűlési választásokon a FIDESZ-MPP Zala megyei listájáról bekerült a Parlamentbe, ahol az Oktatási és Tudományos Bizottság tagjaként az agrár-felsőoktatás érdekeit és az MTA tudománypolitikáját képviselte. 1999-ben egyhangúlag választották meg a Felsőoktatási, Tudományos és Innovációs Albizottság elnökének. 2002-ben visszatért az egyetemre, napjainkban mint professzor emeritus dolgozik tovább. Saját bevallása szerint egyik életcélja, hogy mindazt az ismeretet, tudást, amit pályáján magába szívott, a következő nemzedék kutatóinak átadhassa. Az általa vezetett, „Az integrált növényvédelmi módszerek elméleti alapjai” című akkreditált PhD program keretében ötvennél több hallgató folytatta-folytatja tanulmányait. Másik nagy vágya, hogy egy nagylélegzetű monográfiában összefoglalja a rovarok nyugalmi állapotával kapcsolatos ismereteinket.

Mi minden sűrűsödhet nyolcvan évbe egy olyan XX. (és XXI.) században, amely Magyarország, de Európa számára is fordulatokat, hihetetlen gyötrelmeket hozott? Milyen nyomokat hagy egy ember lelkében mindaz a szenvedés, nélkülözés, mellőzés, de öröm és elismerés is, amely életét végigkísérte. Még szinte gyermekként, 16 évesen láthatta a második világháború végnapjaiban vergődő Európát, kényszerből ott masírozhatott a kiégett, szétbombázott Drezda üszkös romjai között, megtapasztalhatta a kommunista diktatúra keserű mindennapjait, az 1956-os forradalom reménykeltő, tisztavirág életű dicsőséges napjait, a közalkalmazotti élet ragadós szegénységét, majd a rendszerváltozás életében igazi fordulatot jelentő ünnepét. Bár tudományos teljesítménye, publikációinak közel ezer hivatkozása alapján bátran kijelenthető, hogy professzor úr a nemzetközi tudomány meghatározó kutatója, csak hatvanöt évesen kaphatta meg azt a társadalmi elismerést és megbecsülést, amely jogosan jár ki mindenkinek, aki munkájával, elhivatottságával annyi értéket teremtett.

„A titkolt jócselekedetek a legszebbek.” - tartja egy régi mondás. Azt hiszem, Sáringer Gyula professzor úrra ez különösen érvényes. Sokan nem is tudjuk-tudják, mi mindent köszönhetünk-köszönhetnek Neki! Soha nem várt köszönetet, soha nem akart hálálkodást. Lelkének belső békéje, keresztény hite minden körülmény között szeretetet és adni akarást sugárzott. Ez az, amit megköszönni szóval alig, viszonzni is csak tettel lehet, s azzal az ígérettel, hogy a mutatott példát megfogadjuk!

Bár az ember életében nyolcvanéves kor után lassan a számadás, a visszapillantás évei következnek, kívánunk töretlen munkabírást, erőt és jó egészséget professzor úrnak, hogy vágyait és terveit meg tudja valósítani – mindnyájunk gazdagodására és örömére!

(Elhangzott 2008. december 19-én, a MRT ülésén.)

Vig Károly

Hirdetés

Közgyűjtemények, múzeumok, egyetemek, gyűjtők figyelmébe – Eladó egy kb. 15 ezer példányt számláló, meghatározott, palearktikus ormányosalkatú (Curculionoidea) gyűjtemény. Érdeklődni lehet a (06-1)-208-3152 telefonon vagy az irozner@gmail.com e-mail címen.

Gyászbogárgyűjtemény (Tenebrionidae) – Eladó egy kb. 4-5000 példányt számláló nagyrészt meghatározatlan palearktikus gyászbogár (Tenebrionidae) gyűjtemény. Érdeklődni lehet a (06-1)-208-3152 telefonon, vagy az irozner@gmail.com e-mail címen.

Sajtófigyelő

Ebben a rovatban megjelenő közlemények tartalmáért a szerkesztőség felelősséget nem vállal. Az itt közölt cikkek a nyomtatott és elektronikus sajtóból lettek átvéve.

Megvan a legöregebb hangya

Német biológusok fedezték fel a legöregebb hangyát: az eddig ismeretlen hangyafaj már 120 millió évvel ezelőtt is élt a földön.

A karlsruhei Természettudományi Múzeum kutatói tavaly találták meg a három milliméteres példányt az Amazonas esőerdejében. A páratlan lelet rávilágíthat a hangyák korai törzsfjlődésére, fogalmaztak a kutatók.

A múzeum egyik tudóscsoportja 2003-ban a brazil esőerdőben már rábukkant egy hasonló, azonosítatlan hangyafajra, ám véletlen laboratóriumi baleset folytán a rovar kiszáradt, így a további kutatás céljaira alkalmatlanná vált, mondta kedden Manfred Verhaagh biológus, aki 26 éves pályafutása leglátványosabb felfedezésének nevezte az apró élőlényt.

Tavaly a múzeum egy másik, gombákkal foglalkozó kutatócsoportja botlott bele az ismeretlen hangyafajba, amely a *Martialis heureka* nevet kapta. A vizsgálat során kiderült, hogy egyetlen korábban ismert fajra sem hasonlít, mintegy 120 millió évvel ezelőtt jelenhetett meg, ezzel a legöregebb ma is élő hangyafajnak számít. Az állat vak volt és ragadozó. A faj feltehető korát a megtalált példány egyik első lábából nyert DNS-minta alapján határozták meg.

(index, 2008, szeptember 17.)

Veszélyben az európai nappali lepkék

Az európai nappali lepkéket komolyan veszélyezteti az éghajlatváltozás. Ha szélsőségesen emelkedik a hőmérséklet, minden negyedik nappali lepkefaj elveszíti élőhelyét 2080-ig. Erre az Európa Nappali Lepkéinek Éghajlati Atlasza mutat rá, amelyet a napokban mutattak be a nyilvánosságnak – olvasható a legnagyobb német természetvédelmi egyesület, a NABU honlapján.

A tanulmányhoz háromszáz európai nappali lepkefajt vizsgáltak meg. Egyértelműen látszik, hogy sok faj élőhelye északra fog tolni. A legborúsabb jövőkép, egy 2080-ig átlagosan 4,1 Celsius-fokos emelkedés esetén ezek közül 70 elveszítené élőhelyének több mint 95 százalékát. Abban az esetben, ha csak 2,4 fokkal nőne a hőmérséklet, még mindig eltűnne az élőhelyek több mint fele, legalább 147 faj számára.

„Az atlasz először mutatja meg, hogyan reagálhatna az európai nappali lepkék nagy része az éghajlatváltozásra” – mondta Olaf Tschimpke, a NABU elnöke. „A nappali lepkék viselkedése jó viszonyítási alapot ad arra, hogyan reagálna a többi rovar – és a rovarok nemcsak a biológiai sokféleség kétharmadát teszik ki, hanem például a mezőgazdaság nélkülözhetetlen segítői is” – hangsúlyozza a tanulmány egyik szerzője, Josef Settele, a lipcei Helmholtz Környezetkutatási Központ Kutatója.

A lepkék éghajlati atlasza számos európai kutató munkáján alapszik, és tetemes mennyiségű munka van mögötte. A jövőképek modellezéséhez szükséges adatok zöme Németországban ugyanis a NABU „Lepke Munkacsoportjának” köszönhető.
(*index, 2008. december 15.*)

Rozner István

Rövid hírek

Magyar bogarászok a "Scarab Workers" weboldalain.

A közelmúltban újabb magyar bogarászok neveivel és adataival gazdagodtak a "Scarab Workers World Dictionary" weboldalai. A már ott régen jelen lévő dr. Endrődi Sebő és dr. Lenczy Rudolf oldalaihoz sikerült Ádám Lászlóét és Rozner Istvánét is csatlakoztatni. A több mint tíz éve működő, nemzetközileg ismert információforrást Brett Ratcliffe, a University of Nebraska-Lincoln State Museum Entomológiai osztályának igazgatója vezeti. A cél a kapcsolatteremtés, s az, hogy az azonos érdeklődésű kollégák tudjanak egymásról, címeik közlésével elérhetőek legyenek, s ne felejtjük el azokat sem, akik már véglegesen átköltöztek az örök gyűjtőterületekre. A weboldalakon való megjelenítés ingyenes, s minden olyan kolléga számára elérhető, aki a lemezescsápú bogarakkal érdemben foglalkozik vagy foglalkozott, tekintet nélkül arra, hogy mennyit publikált és milyen eredményeket ért el eddigi munkája során. A lényeg az, hogy megismerjék a többiek, s ők is megismerjen másokat. Megtekinthető: <http://www-museum.unl.edu/research/entomology/workers/index2.htm> Aki csatlakozni kíván, az kapcsolatba léphet Ratcliffe professzor úrral (bratcliffe1@unl.edu) Ha valakinek segítségre lenne szüksége az angol nyelvű életrajz megírásához, annak szívesen segíték a fordításban. Elérhetőségem: hangay@optusnet.com.au

Hangay György

Tagtársaink leveleiből

Kb. 3 évvel ezelőtt meglátogattam a South Australian Museum-ot Adelaide városában. Amint bekopogtattam a bogárgyűjtemény ajtaján és bemutatkoztam az ott lévőknek, az egyik kollega rám nézett, és csodálkozva mondta, hogy jó, hát Te hogy kerültél ide, pont ma neveztem el rólad egy bogarat! Rövidre fogva a történetet, ő volt dr. Chris Watts, aki már több ausztráliai bogárcsaládot revízió alá vett, s ezúttal a rétbogarfélek (Scirtidae) családján dolgozott. Írt egy csomó itteni és külföldi múzeumnak, hogy küldjék neki az ausztrál rétbogarakat feldolgozásra. Rengeteg anyag érkezett a világ minden tájáról, jópár olyan is, ami új fajnak ígérkezett. Megmutatott több nagy fiókot, tele ezekkel a példányokkal. Csodálkozva láttam, hogy az egyik faj javarészt én gyűjtöttem, mégpedig a narrabeeni házunk kertjében (32 évig laktunk ott, egy mocsár szélén), de mivel ez a család soha nem érdekelt, mindig továbbadtam valakinek.

Most aztán összetalálkoztam az egész társaság. Volt, amelyikük megjárta Európát (főleg Magyarországot, az MTM gyűjteményét), Amerikát, Új-Zélandot és persze Ausztrália minden számottevő múzeumát! Kiderült, hogy több mint 100 példány most már a *Pseudomicrocara hangayi* nevet viseli. Van még egy faj, ami talán új genusz is. Ebből alig 20 példány létezik, s ezeket is mind Narrabeenben fogtam 1983-84-ben! Ám ahhoz, hogy le lehessen őket írni biztonságosan, kellene egy-két friss példány (DNS-vizsgálathoz). Dr. Watts felutazott Narrabeenbe, és sikerült is neki fogni még pár *P. hangayi*-t, de sajnos az esetlegesen új genusz képviselőiből nem. Így most aztán én próbálok felhajtani néhányat, de olyan nagyon meleg van, hogy nincs kedvem ott kuksolni a mocsár menti gőzfürdőben, a lámpa mellett. Persze nem csak az én gyűjtésemből volt a múzeumban, hanem az itt járt magyar kollégákéból is, többek között Rozner István, Podlussány Attila és Vojnits András gyűjtötte anyagból is. Ez bizonyítja, hogy gyűjtéskor mindent el kell tenni, s ha mi magunkat nem is érdekel, akkor is meg kell őrizni és tovább adni olyanoknak, akik fel tudják használni kutatásaik céljára.

Hangay György

MRT hírek

A MRT választmányi ülése (2009. II. 20, 15.00 óra, Radnóti Gimnázium)

Vig Károly elnök úr köszöntötte majd felolvasta az új tagjelöltek később a Közgyűlés szavazással napirendi pontként a tagok Károly által felajánlott használatba adását. Ezután pályázatok elbírálásának

Az elnök felvetette a kérdését. Itt hosszabb vita mértékéről. Megállapodás

2500 Ft-ot, a nyugdíjasok 1200 Ft-ot fizetnek ezen túl. Az elnök megemlítette Marosi Pál tagtárs felvetését, hogy a Szentkirályszabadján tervezett repülőtér átépítése és üzembe helyezése ellen a Társaság nyilvánítson véleményt. Ezt a Választmány elvetette.

Nagy Barnabás javaslata: a százéves Rovartani Társaság jubileumát postai bélyeggel lehetne emlékezetesebbé tenni. Székely Kálmán szerint ez lehetséges, az eljárás mintegy egy évet venne igénybe. Merkl Ottó még visszatért a pályázatok díjazásának témájára. Elmondása szerint a gyakran anyagi gondokkal küzdő pályázók nem olyan tárgyjutalmakat szeretnének kapni, amelyeket esetleg nem tudnak használni, hanem egyszerűen készpénzt. A pályázatra benyújtott gyűjtemények, fényképek és dolgozatok elkészítése egyébként is pénzükből kerül.

a Választmány tagjait, kérvényeit, melyekről döntött. Következő megszavazták a Petrich mikroszkóp egyéves következett a megtárgyalása.

tagdíjak emelésének alakult ki az emelés született: a dolgozók

A MRT közgyűlése (2009. II. 20, 16.00 óra, Radnóti Gimnázium)

Napirendi pontok elfogadása.

Titkári beszámoló, a jubiláló tagok köszöntése (a 60 éve tagok, az 50 éve tagok, a 45 éve tagok, a 40 éve tagok és a 30 éve tagok). A 2008-ban 2 új taggal gyarapodott a Társaság. Beszámoló elfogadva.

Simonyi Sándor ellenőri beszámolója egyhangúlag elfogadva.

Merkl Ottó szerkesztői beszámolójában bemutatta a *Folia entomologica hungarica* legutóbbi számát. Beszámoló elfogadva.

Nádai László (titkár) felolvasta a közhasznúsági jelentést, amit a közgyűlés egyhangúan elfogadott.

A 8 választmányi tagjelölt ismertetése (dr. Fónagy Adrienn, dr. Haltrich Attila, dr. Muskovits József, Orosz András, Petrányi Gergő, Retezár Imre, dr. Szél Győző, dr. Vásárhelyi Tamás) A 8 jelölt elfogadásra került, majd következett a szavazás. A szavazatszámoló bizottság elnöke dr. Csóka György, tagjai dr. Rédei Dávid és Hegyessy Gábor.

2009-től választmányi tagok lettek: dr. Haltrich Attila, Orosz András, Retezár Imre, dr. Szél Győző, dr. Vásárhelyi Tamás.

A Társaság 8 új tagjelöltjének felvétele: Horváth Krisztina Dóra (elfogadva), Kovács Sándor (elfogadva), Michael Hiermier (1 tartózkodással elfogadva), dr. Lenkei Tibor (elfogadva), Lestyán-Goda Zsombor (elfogadva), Pál Attila (elfogadva), Ringler Miklós (4 tartózkodás mellett elfogadva), Szabó Barbara (elfogadva).

Pályázati eredményhirdetés. A tagdíjemelést a közgyűlés elfogadta.

Rahmé Nikola